

СЕНТОМАШАНИН

Лист за просвету, привреду и остале народне потребе.

Власник: СТЕВАН Л. ГАВАНСКИ	ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ.	Рукописи шаљу се на уредништво а новац за претплату а огласе на администрацију »Сентомашанина« Неплаћена писма не примају се. Огласи се рачунају по тарифи ако се више пута увршћује рачунају се јефтине.	Одговорни уредник: ЂОКА РАДУЛОВИЋ.
	на 1/4 годину 6 Кр. на 1/2 године 3 » на 3/4 године 2 » Поједини бројеви 10 пот.		

ВАСА СТАЈИЋ.

»Кад год се овог имена сетимо, на ум нам дођу и имена у књигама описаних идеала бораца за народ Ђорђа Кратовића, Димитрија Руђина, Ђирила Обновљенског и свих других и осећајима својим предајемо се пријатном заносу среће и задовољства у уверењу да српски народ у овим крајевима има и таквог једног сина.

Васа Стајић је као човек савршене нежност, благост и доброта, а као борац за народно просвећивање и народна права, — он је ватра жива, огањ који распаљује, а сада је на жалост и чудо свију нас — паћеник, мученик народни. Но поред свега и сврх свега он је најсретнији човек на свету; он је онај учитељ, који је успео у своје ученике салити своју душу, своје осећаје — себе само; он је учитељ који је за себе задобио легију анђела бранитеља, ђаке чисте душе, врлих особина, којима велика будућност пред-

стоји. О, како би сваки учитељ срећан био, кад би достигао врхунац среће, да га ђаци са толиким жаром љубе и поштују, као што омладина, ђаци поштују и љубе свога професора Стајића!!..

У првом броју нашег »Нови Живот«-а донели смо у дословном преводу белешку »Сегеди Фриш Ујшаг«-а, (што га »Браник« назива: »Пачвара«) (Нисмо га назвали »пачавра«, него »пачавра«, како то наша браћа Србијанци зову »листовете«, какав је и тај »Сегеди Фриш Ујшаг«. Ур. »Бр.«) о хапшењу Васе Стајића. Потом смо тим поступком нехотице рђавом сумњичењу повода дали, хоћемо по могућству да се оправдамо.

Читајући белешку »Сегеди Фриш Ујшаг«-а претрпесмо грдне муке. Крв нам јурнула у главу; зуби зашкрипаше; задрхта нам свака жила!... На брзо за тим дође нам двострука изнуреност услед без отпора истрошене набујале силне снаге и почели смо размишљати о томе: шта да радимо?

Лист нам се не бави политиком, да би о свему могли сасвим слободно у њему изразити своје мисли, а и у недостатку смо вишег правног знања, да би могли наш идеал у одбрану узети! Резултат нашег размишљања беше, да смо го превод те дрске новинарске белешке у први број нашег листа ставили, рачунајући на негативан утицај т. ј. очекујући, да ћемо тиме у свакога Србина изазвати гнев и размишљање, које ће се дубоко зарезати у душу свакога. Хтели смо, да већма обратимо пажњу на ту дрску белешку и на ниско поступање са нашим великаном; надали смо се, да ћемо изазвати наше дневне политичке листове и друге, да се о томе гадном чину боље позабаве; држали смо да ћемо изазвати којег Србина одлична правобранитеља, да драговољно прихвати одбрану тога честитог човека, који невино страда; а најмање смо очекивали, да ће нас когод за то по глави ударити! Али младићски жар и плам у љубави ученика према учитељу не по-

ПОДЛИСТАК.

Девед крвавих дана на Брегалници.

Свршила се једна битка, која ће заузети видно место у историји модерних ратова. — снагом, упорношћу која запањује, отимљући једни другима стопу по стопу земље — на бајонет. Пролило се море крви и напала се поља, потоци и реке. Бојно попрште покриле је 40 хиљада мртвих и рањених с обадве братске стране, и ова битка има без сумње значај најкрвавије битке на Балкану. Девед дана крвавих и толико страшних ноћи; ломила се међусобно снага двеју братских народа, који су сломили турску царевину и европски свет задивили својом храброшћу. Победио је онај народ, на чијој је страни правда била.

Бугари су на грозно перфидан начин крвавим ноћним препадом наумили створити Србима баш на Видовдан — једну ноћ вартоломјског покоља и уништења. Војнике су алкохолом опијали, да се претворе људска бића у животиње и да бесомучно јурну на крвави пир. (То су ми њихови рањеници у болници признали). Срби, ма да су се рачунајући на подло слт бугарску надали мучким нападима мањих размера, нису могли очекивати чак и пре прекида дипломатских односа напад на целом фронту. Тачно означено напад се развдио преко

Брегалнице и Злетовске реке, према линији Тестемелци—Трогерце—Кота 950—Тохало—Неокази—Древено—Лесново—Ретки Буки—Цар. Врх—Китка и преко Криве Лаковице, против линије Драгово—Гарван.

Борбу ћемо описати у главним цртама и на најважнијим тачкама, јер за детаљне описе треба података, до којих се још не може доћи. Бугари су се већ на 16-ог у вече довлачили по помрчини српским странама и на разне начине варали и убијали, а на 17-ог у 2.30 у јутро навалише одмах огромном снагом од 120 хиљада бораца са преко 200 топова. Срби се изненадише, али борбу прихватише и са малом снагом задаваху тешке ране нападачу.

Може се рећи да су се Срби с почетка борили са 30—40 батаљона и 80 топова. Под силним даждом шрапнела, митраљеских и пушчаних зрна, под пакленом ватром, какву српски борци за целог балканског рата не запамтише, бивали су предњи делови српски приморани, да се, очекујући развијање јачих снага из позадине повуку пред претежно многобројнијом силом непријатељском, те (нарочито пред Штипом) оставише теже рањенике под шаторима. Но Бугари побише све рањенике бајенетима. Већ код првог судара нису могли Бугари никако пореметити српске бојне редове, развијањем јачих српских јединица за борбу, разбесни се бој још већма. Бугари су навлаћивали бесомучно и преко лешина својих другова, али српска војска не узмиче него стоји као крва-

ва стена, о коју се ломе паклени вихори. Српска, лавором овенчана артиљерија просто речено, — косила је редове нацадача. Пешадија српска предвођена храбрим официрима, стајала је као титан на бранику и непријатељ је био код сваког налета одбијен прекрививши поља мртвима и рањеним. На 17-ог борили се цели дан и целу ноћ огорчено и са гушањем. На 18-ог исто тако и у вече на тај дан непријатељ је био свуда одбијен. Нападач је храбро наваливао, у дивљим насртајима јуришао, газећи преко мртвих телеса. Падали су борци као снопље с једне и друге стране. Али Срби коначно одбише напад и пребацише на 19-ог непријатеља преко Брегалнице.

Сад се улоге променуше. Бугари су превареним средствима настојали добити примирје, да се приберу за нове нападе, али се Срби не дадоше збунити, него на целом фронту пређоше у — напад. Пре мучки нападачи постадоше сада очајни бегунци. Да се одупру силном надирању српске војске заузимаше Бугари своје раније утврђене положаје. Срби како год показаше отпору снагу у обрани тако развише силну енергију у освајању, те отимаху позицију за позицијом, јуришајући тако, да је долазило до гушења. Тако Срби заузеше важну позицију Ретки Буки, где су Срби и у средњем веку потукли Бугаре и онда се као олујина оборише на главни ослонац бугарске одбране — на Рајчански Хрид. Ту су се Бугари храбро одупрли бранећи тај вис са 60 батаљона и 120 топова.

знаје обзира према ни чему, а још мање разазнаје увијених негативних намера; него крши, ломи, што му на пут стоји, што га вређа. Стога нас брат Урошевић у »Бранику« број 183. од 17. (30.) септембра 1913. онако немилосрдно бије. Но ми се ипак дивимо нашем млађем брату Урошевићу, што толико ватре има у одбрану свога учитеља, али га уједно и молимо да поверује и то, да и ми бар исто толико волимо и поштујемо, а сад у несрећи и жалимо професора Васу Стајића и да нисмо никакве рђаве намере имали при донашању превода оне подле новинарске белешке. А да би свога друга о реченом још и боље уверили и спричаћемо још и ово.

За Васу Стајића и његове одличне особине зна наш уредник још из детињства. О, како је радо слушао причање његова никад незаборављеног покојног брата Добривоја, који у Карловачкој гимназији беше разредни друг Стајићев. Како је Стајић још ђаком скупљао око себе сиромашни раднички свет, једне од малих, и како им је говорио о српској свести, о правима народним, о друштвеним дужностима, социјализму!.. А како је наш уредник сретан кад се сети доба, кад још бејаху обоје ђаци: Стајић ђак на вишем ступњу, а наш уредник препаранд, али се ипак разговараху о књижевности и књигама. О, како радостан беше, кад му наш уредник даде Гончаровљена »Обична човека« на читање, а он њему у замену »Воденицу на Флоси.«

Већ смо Вам утврдили: Ваза Стајић је савршена нежност, благост и доброта; то је осетио наш уредник већ тада и успомену на оне часове дубоко је зарезао у души својој. Рад његсв са највећим уживањем пратимо и данас па и његову патњу и бол сада у души својој делимо с њим, мукама прикованим Прометејем, што му нисмо кадри помоћи.

Молимо дакле свакога, да онај наш превод узме само као подстак за делање око побољшавања стања, у коме се наш одлични професор Стајић и његова породица сада налазе. Сви треба да прегнемо и порадимо око тога,

У кратко: ломило се крвавило и под плуском жељезне ватре заузеше Срби ту важну позицију и с тим сломише десно бугарско крило, ове, да речемо: македонске армије. Ту се упропастила бугарска главна рилска дивизија, а и преславска.

Сад Срби неуморно продужише напад на добровољачки кор генерала Генева на линији Китка—Стришка, заузеше Китку на јуриш, а добровољачки кор у највећем нeredу би одбачен ка старој бугарској граници. Даље заузимаше Срби позиције око Кочана, а на 23-егу и само место Кочане, где су још били остаци десног бугарског крила, који су на врло добро утврђеним положајима испред саме вароши штитили одступање разбијене седме рилске и четврте преславске дивизије. И ту је била огорчена и крвава борба, али Срби тако жестином нападаше, да је непријатељ бежећи бацао пушке и муницију, те се повлачио према Цареву Селу.

Док је српска војска гонила десно бугарско крило, бугарски центар одржао је своје позиције код Штипа. Ту је истина српска артиљерија првих дана борбе посула долине испред Штипа са непријатељским телесима, али се чини, да је водство српске војске највише полагало на то, да бугарско десно крило раз-

само искуснији, обазривији треба да су напред. Драгом нашем брату Урошевићу, ако је са овим нашим изјашњењем удовољен, братски целив, поздрав и позивна сарадњу нека ово буде. Ми смо њега заволели још пре него смо се уверили о његовој оданости према своме учитељу, када смо о њему чули ову анекдоту: Дошао нови учитељ у Крстур. Некуда га колима возио и упустио се с њим у разговор онако по крстурски један кочијаш. Кочијаш упозорје да не заборави за пут снабдети се дуваном. Учитељ рече: »Не пушим! — »Требаће вам пића.« Учитељ: »Не пијем!« — »Па ваљда бар...« и ту изрече кочијаш речи, што ни њему не приличе, а што их ни овај папир поднети не може, а учитељ га је за то изобличио и забранио му упуштање са њим у такав разговор. Тако смо чули, ако је тако, и са тиме је наш млади брат доказао, да је достојан ученик Стајића, да је прави Стајићевац и ми би га радо у братски загрљај примили, као и сву осталу омладину.

»Браник«.

ШТА ЈЕ МАТИЦА СРПСКА?

Многи наши ратари су узимали од Матице новац у зајам на земљу. Стога многи мисле да је Матица новчани завод, или како се кратко каже, каса. Матица јесте да даје зајмове на земљу, али она ипак није новчан завод. Матица је српско књижевно и просветно друштво. Матица има новца, па да не би стајао без користи, новац се издаје под интерес, и то сталан интерес, обично б од сто. Тако је Матица испомогла много Србина. Али она ипак није новчан завод.

Откуд Матици новац?

Један део имања њена чини чланарина коју чланови улажу већ од почетка Матице, од 88 година; чист приход од чланарине се троши на штампање књига.

Други део њена имања су оставили просвећени Срби као задужбину на издавање добрих српских књига.

Трећи део њена имања су дали људи добра срца да се од њега шко-

бије и одцепи са севера целу јужну армију бугарску. И то је заиста било одлично изведено.

Могли сте читати у неким листовима о великим успесима Бугара код Криволака на левом крилу на Вардару, јужно од утока Брегалнице. Ово је сушта истина: Ту је српска војска задржавала и одбијала 5 дана и ноћи пет пута јачега непријатеља. Како висови над Криволаком доминирају самом станицом, то су Бугари заузели станицу, али ништа даље. И сами су увидели, да ту неће моћи даље продирати. Ту на станици за чудо не дирнуше један вагон муниције и друге важне ствари, али им је прва и најпреча брига била, да у станичком натпису »Криволак« додаду дебело »јер«. Код Криволака су изнаказили наше рањенике. Али на 23. добише Срби појачање и навалише тако жестином, да су Бугари после силно огорчене борбе од 5 сати узмакли према Пепелишту оставивши и три пољске болнице и 50 рањеника. Остаде официрски пртљаг, два брдска топа и велики број пушака. Ту су се многи Бугари подавили у Вардару, а бојно поље још је и сад покривено лешинама. Коњица од оних српских чета, која је Бугаре победила код Криволака, већ је у — Радовишту.

Најпосле 25-ог пре подне пао је и Штип и сва централна бугарска војска узмакла према

лују добри српски ђаци, те се сад заиста школује сваке године 50 њих.

Сав тај новац скупа износи преко 3 милиона.

Члан Матице Српске може постасти сваки ваљан Србин који у Благajницу Матичину положи 100 круна од једанпут или за пет година по 20 круна. Честица од 20 круна може се отплаћивати по 2 круне на месец. Сваки члан добива сваке године око 10 српских књига.

Матица српска издаје Књиге за Народ и даје сваке године 5 таквих књига и 1 календар за 1 круну.

Сваки добар Србин треба да постане члан Матице Српске, јер ће тако помоћи српску књигу и просвету. Ко не може бити члан, треба да купује њене књиге, јер и тако помаже просвету.

Књиге за народ. Матице Српске штампају се и биће готове за коју недељу. Међу њима има науке и забаве. Може ли бити што забавније од песама о Боју на Косову, а изићи ће велика песмарица у две књиге и 25 песама о Боју на Косову. Забавне су и Шаљиве Народне Приповетке. Поучне су Приче о Св. Сави и Женидба и Удадба. Календар је и забава и поучан и има око 30 лепих слика. Свих шест књига скупа стоје само 1 круну. Сад, кад су настали тешки дани за српску просвету, дужност је свакога Србина да књигама просвећује народ. А јефтинијих и бољих књига за народ нема од ових Матичиних.

Ситан народни рад је данас познат сваком Србину. Ситан народни рад је у томе: сви радимо на народном послу помало, а од наших малих ученика изиће нешто велико: сви радимо народни посао припадом, датом приликом, тако да ником није тешко, али ако стално радимо, и сви, од нашег узредног рада буде велико народно дело, имали тога, ко не би могао наћи бар 10 претплатника на Матичине књиге за народ? Особито кад се за 1 круну да 6 књига, и то лепих, забавних и поучних. Шта бисте сви могли учинити за народно просвећивање, кад бисмо сваке године помогли да се рас-

Пехчеву и Пљачкавици планини. Сами Бугарши у Штипу приповедаху, да је у војсци настао неред. Ту су Срби наилазили на судове, у којима је бугарским војницима доношена ракија, да се охрабре за напад.

То је борба од девет крвавих дана, која се у главном водила на Брегалници. По многим детаљима, који ће се у маси и тачно моћи тек доцније прикупити, може се сада утврдити, да је то била борба на смрт и живот, да јој равне на Балкану нема.— Срби су ту заробили грдне масе војника, топова, митраџеза, пушака и муниције. Један је српски пук у један дан правио девет пута јуриш на бајонет. — На једном је месту тридесет Срба одбило цели батаљон бугарски. На једном с месту борила бугарска артиљерија са српским митраџезама на две стотине корака размака и једни друге обасипаху грозним пакленом ватром. Тринајсти бугарски пук на пола је сасвим уништен, а остало скупа с командантом заробљено.

Два српска мајора Мирко Костић и Божо Стојковић опкољени од три пут јачег непријатеља борише се као лавови, али кад им један део батаљона би покошен, а један много мањи проби се кроз непријатеља, позваше их Бугари на предају, храбри борци повикаше у један глас: Српски се официри не предају и уби-

туре десетине хиљада ових књига, а без нашег великог труда? А сви могу помоћи, ако хоће само »Треба Хтети« каже наш песник.

Вести из места.

Годишњи вашар. У среду пре подне је одржата скупштинска седница Сентомашке политичне општине, у којој је решено, да се годишњи вашар, који је услед колере забрањен и одложен био, одржи 2 Новембра по н. к.

Како је ова година по наше повољно била, то ако се и време донде одржати, има изгледа, да ће нам вашар добар бити.

Несрећа. Јоца Миросављевић овдашњи гостионичар прошле недеље отишао је колима за Срем по вино. У новом саду у узаном сокаку код владичиног двора наиђе на њи електрични воз. Кола се извратише. Кочијаш је пао на ноге, но Јоца Миросављевић се тако јако озледио по глави, да је мало фалило што није платио главом.

Чудимо се Новосађанима, како да се не старају, да промет безопасан буде.

Упис шегрта у шегртску школу. Данас почиње упис шегрта у шегртску школу, зато сваки занатлија нека пошаље своје шегрте на упис а затим редовно у школу.

Наставници шегртских школа су г. г. Озрен Загорица, Миливој Загорица, Молнар Деже управитељ и Берхарт-Михаљ овдашњи учитељи.

А које председник одбора шегртских школа?

Ватра. У уторак око 1 ог сата по подне зачу се звоно на ватру, па како као и обично увек ни једног општ. кочијаша не беше у варошкој кући то срећом што наиђоше кола наших ратара препрегоше и ватрогасци за тили час стигоше на лице места.

Горела је слама Мите Матаругиног. Ватра је већ и кућу уватила, но хвала вештини и тачности наших добровољних ватрогасаца кућа буде спасена.

Несрећа од пушке. Сава Бељански, помоћник код Драгољуба Стајића и другога оде у виноград свога рођака Аце Путника, и како је тамо била

ше се пред запаљеним бугарским официрима. Број губитака рачуна се на српској страни на 15 хиљада, а на бугарској 25 хиљада и кад се још узме, да код Бугара силно хара колера онда им је број губитка много већи.

Данас је ово тачна ситуација на бојном македонском земљишту: Бугарско десно крило у нареду и расуло одбачено је на 40 километара далеко од линије на којој су спремили подли ноћни препад. Централно и јужно крило исто разбијено повлачи се према. Плачавици и Радовишту и иде у сусрет тешкој неизвесној судбини, Срби их потискују са севера и са запада, а на јужној линији спојили су се већ са Грцима, који су храбрим борбама дошли већ до Струмице, заузели је и наставили прогањање. Уз то су Грци код Дорана запленили голема бугарска складишта људске и сточне хране, Бугарска војска бива сваки даном ужасно стежана гвозденим обручима српске и грчке војске и у великој је оскудици. Како ће изићи из те Сциле и Харибрде, видеће се за који дан.

Скопље.

Ст. Ј.

пушка то жена Ацина повери Сави да пушку понесе кући. Сава није хтео носити пуне пушке и науми да је испразни, натегне и опали, али на његову несрећу пушка се распадне и парчад од ње откину му месо с руке леве, и направи му грдну рану.

Други случај био је још несрећнији. Данчика Дунђерски танцмајстор возио се са Пером Чокићем на чамцу до Турије. У повратку своје узме Данчика Пушку натегне на једну сарку, опали из ње но у том тренутку јауку неко с' оне стране, рита. Мати и дете војина Белића жена и мала ћерка, која је седила поред своје матере и која је прала рубље, била су тамо и зрно је погодило дете. Срећа је, што је сачма била ситна, и што је доктор одмах притрчао у помоћ и извадио сачме, те детету неће ништа бити. И ако је Пера упозорава Данчику да не пуца из пушке, јер није њој вичан он је ипак пуцао. И сад мора због тога да има неприлике.

Није оружје и пушка за сваког. Чувајте га се и не дотичите га се, јер тренутна несмотреност може да донесе грдних и жалосних последица.

Верење. Гђица Милка мила кћерка нашега уваженог чика Глише Угљеша главног машинисте госп. Лазара Дунђерског, верила се са госп. Војином Ковачевићем свршеним богословом из Новог Сада. *Честитамо!*

Заражена деца. Пронела се вест, да су нека деца овде у месту заражена. Не знамо, да ли је ово познато г. лекарима. О овоме требало би учинити потребне кораке и испитати читаву ствар. Како се могу деца сама заразити?

Вести са стране.

Деца настрадала због војне вежбе. У околини Кошица одржавало је тамошње топништво вежбе са оштрим набојима. Три дечка нашли су један неиспаљени набој на ливади, па су се с њим играли, док наједном није експлодирао и сва три дечка страшно изранио. Једном је однело ноге, а двојици руке. Исто тако настрадао је и један одрасли човек. Нашавши један набој дигао га је на што је нагло експлодирао, те му размрсао руку.

Самоубиство двеју пријатељица. У будимпештанском хотелу »Еспланаде« одселе су две гогоље. У књигу странаца уписале су под именима: Др. Блау и Н. Бојевић. За боравка у свратишту лепо су се пазиле и љубезно разговарале. Ушавши у собу испалиле су једна у другу хитац из леволвера и Др. Блау била је одмах мртва, док су гђу Бојевић смртно рањену пренели у болницу. Нису оставиле никаквих писама, па се не зна зашто су пошле у смрт.

Цео град у опасности. Због силних поплава продрла је пре неки месец дана вода у солане крај Марош-Ујвара. Те су поплаве биле врло судбоносне, јер се цео град Марош Ујвар почео рушити. Земља пропада у дубини, а с њом и целе улице с кућама и јавним зградама. Досада је деложирано становништво из 200 кућа. Власници кућа добиће од града бесплатна градилишта у сигурном крају и зајам за градњу нових кућа.

Васа Стајић — пуштен из затвора. Бивши професор на сомборској учитељској школи Др. Васа Стајић који је пре десетак дана био стављен у истражни затвор у Сегедину, пуштен је јуче у петак на слободну ногу, пошто је државно одветништво стекло уверење, да нема бојазни да ће Стајић пребећи у — Србију.

Са Балкана. Статистика балканских држава пре после два балканска рата. Пре балканских ратова имала је:

	душа
1) Румунија 131.000 □ км. земље	са 7,000.000
2) Србија 48.500 » « » »	» 2,900.000
3) Бугарска 96.000 » » » »	» 3,900.000
4) Грчка 65.000 » » » »	» 2,500.000
5) Црна гора 9.000 » » » »	» 250.000
6) Турска 170.000 » » » »	» 6,130.000

После првог и другог рата изгледале су овако на основу уговора о миру:

1) Румунија 138.000 □ км.	са 7,260.000 д.
2) Србија 95.000 » » » »	» 4,800.000 »
3) Бугарска 134.000 » » » »	» 4,600.000 »
4) Грчка 110.000 » » » »	» 4,400.000 »
5) Црна Гора 16.000 » » » »	» 500.000 »
6) Турска 15.000 » « » »	» 1,500.000 »
7) Албанија 32.000 » » » »	» 850.000 »

Тај се однос померио сад на штету бугарске у корист Турске, нов рат је почео између Србије, Црне Горе и Албаније, а заплете се стање и Турске и Грчке — Бог зна шта ће још бити.

Кијање прекинуло представу. У Падови, у позоришту Гарибалди, десио се пре неке вечери смешан догађај. Када је драма дошла до врхунца запетости, неко је кинуо, и тада је настало нешто, што се није предвиђало. Наједаред је цела сала почела да кија, јер познато је, да је и кашљање у позоришту или у цркви заразно, чим се један накашље одма и други. Тако је и у позоришту настало силно кијање, да су по двадесет њих од једном кијали. Чак је захватило и глумце. Представа је морала да се прекине на неко време, за које се само чуло кијање. Најзад је то пало у очи полицају, који је водио надзор. Он је одмах помислио, да мора бити другог разлога. Тај разлог је и нашао. Један дечко на галерији је полако просипао са висине неки прашак, који дражи на кијање. Дечко је уклоњен, а представа је почела, док је публика брисала очи и нос.

Шта стаје панамски канал? Сједињене Државе Североамеричке издале су недавно рачун о трошковима око градње панамског канала, који ће спајати Тихи Океан с Атланским Океаном. По овом рачуну трошкови су до 30. јунија ове године износили преко 1440 милиона круна, те кад ово велико дело људских руку буде готово, укупни трошкови износити скоро две милијарде. Занимљиво је сравнати разне прорачуне, који су били начињени за време градње овог важног морског пута. Кад су Седињене Државе у Северној Америци одлучиле, да дограде панамски канал, одбор састављен од мерника и стручњака одредио је за потребне трошкове 720 милиона круна. Године 1908. беше већ прорачунска свота подигнута на 800 милиона а сад је, међутим већ јасно, да ће она свота, коју је ваљало утрошити само на градњу канала достићи своту од 1160 милиона круна. Али осим градње канала ваљало је огромне своте пот-

рошити и на уређење оних крајева, кроз које канал пролази. Само на побољшање хигијенских прилика у тим крајевима, које су легло разним заразама, потрошено је 72 милиона, а на потребне железнице 48 милиона круна. Мерници, који су састављали први прорачун, нису рачунали, да ће радна снага у току времена знатно поскупити. Тако су мерници, су у први мах добијали по 1440 круна, касније добили по 2400 круна месечне плате.

Одговори Уредништва.

М. Ј. у Т. Знамо ми врло добро, да многим не годи наш рад, но ми се на то не осврћемо. Где кога сврби тамо нека се чеше, па ћемо и у будуће у том правцу.

Таких критичара смо ми сити.

Нашао се и неки господичић, да критикује нас. Заборавио је шта је добио у »Народу« па хоће још. Боље би било да гледи свога посла и штудију.

Здравље.

ЧУВАЈ СЕ ТИФУСА.

Шта је тифус и како ћемо се од њега сачувати.

1. Црвени је тифус заразна и опасна болест. Нарочито ситна, невидљива клица, такозвани тифусни бацил, кад уђе у човечје тело, изазове болест тифуса. Клице се прво населе у мале жлездице, које својим соком хране трбушне органе, отуд се тифус увек јавља доцније у цревима, па је по томе и добио име цревни тифус или врућица у цревима.

2. Заразне клице проузрокују високу ватру код болесника. Болесник је необично врућ, отуд овој болести народно име врућица. Али ватра не дође од једном. Три-четир дана, па и цела недеља прође неки пут, а човек се осећа само уморан, без воље за рад, осећа мале болове у глави и снази, пати од несанице и нема прохтева

на јело. Болест је већ ту, али права болест почиње тек грозницом.

3. Почетна је грозница са зимом и лаком треском. Пење се полагаано на више, док за 3 до 5 дана не дође на највишу висину од 40—41 степена. Тако висока топлота траје код болесника једну а у тежим случајевима по 2 и по 3 недеље. Последње се недеље ватра код болесника полако спушта, док не спадне на обичну топлоту човечјег тела.

4. Јасно се дакле види, да ова болест траје просечно 4 недеље, а још су најмање две недеље потребне, да се човек са свим ослободи ове тешке болести.

5. За то време док се ватра пење и спушта, у човечјем телу бивају ове промене у трбушним органима. У првој недељи настаје бујање и оток своју лимфних жлездица у трбушној дупљи. У другој недељи стварају се запаљења и отоци свију лимфаних места на цревној слузокожи а све под утицајем тифусних клица. Над тим запаљеним местима изумре горњи део и болесна су места покривена само жућкастом или мрком корицом. У трећој недељи отпадају са оболелих места мрке корице, остављајући за собом мале ранице и гризлица или чиреће на цревној слузокожи, који су према облику и величини лимфних места округласти или јајасте. Четврте се недеље сва рањава места у цревима чисте, остављајући глатке и чисте ранице. Пете и шесте недеље зарашћују полагаано сва оболела места танком и новом слузокожом без стварања видних ожиљака. Тиме се и болест завршава.

6. Сва услед тифусних клица оболела места у човечјем телу шаљу тифусне отрове у крв. У крви дакле круже тифусни отрови. Крв разноси отрове по целом телу. Тифусни отрови највише шкоде нервном систему, дакле мозгу и можданима. Отуд главобоља код болесника, отуд онај јак занос, из кога се болесник некипут и не поврати. У заносу болесник бунца, говори са лицима која нису ту и ствара у болесном мозгу страшне слике,

као да га неко гони и јури. И ако веома ослабео и изнурен, болесник надчовечанском снагом бежи из собе и од куће.

(Наставиће се.)

КУПУЈМО СРПСКЕ ШКОЛСКЕ ЖИГИЦЕ

Од кад се у јавности већма почеле препоручивати Српске Школске Жигице, повећала са знатно прођа њихова а и корист, коју српске школе у будимској епархији имају од њих у 1912. године притекло је од Српских Школских Жигица лепа свота сиромашним школама у износу од 1850 К. 19 фил.

Но ова свота знатно би се повећала, кад би свака кућа куповала само Српске Школске Жигице.

Молимо све српске свећенике, учитеље и учитељице а и све пријатеље српске школе и народне просвете, да притеку у помоћ сиромашним будимским школама, настојавајући, да се још и у оним многим местима нашима где нико не продаје Српске Школске Жигице, у трговинама и ове жигице продају и да наша публика троши искључиво Српске Школске Жигице.

Овим одзивом нико не наноси себи штете, а школе долазе до лепе користи. У Сентандрији 27. августа 9. септембра 1913.

Управа Будимске Епархије.

СЕНТОМАШКА ПИЈАЦА.

Извештај 27. септембра (10. октобра) 1913. год.

Житна пијаца.

Пшеница нова по мц.	К. 19.—
Кукуруз „ „	„ 13.—
Клипови „ „	„ 6.40
Зоб „ „	„ 12.—
Јечам „ „	„ 13.—

Свињи.

Свињи мршави	К 1.— п
» дебели	» —.98 »

Прва српска радња готових мушких, женских, дечјих одела и мушких шешира

БРАТА РАДУЛОВИЋ

РАДЊЕ:

Сомбор.-Ст.-Бечеј.-Т.-Ковин.

НАРОДНА КРЕДИТНА БАНКА

ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО

У СЕНТОМАШУ.

У КУЋИ г. БОРБА БЕКИЋА.

Прима улоге на штедњу и укамаћује са 5½% веће и сталне улоге по 6%

Издаје хипотекарне зајмове на непокретности куће и земље.

Штампарија Светозара Маринкова у Сентомашу.